

LÀM GÌ ĐỂ CÓ ĐỦ ĐIỀU KIỆN THỰC HIỆN CÔNG BẰNG XÃ HỘI?

BẾN NGHÉ

Từ sau Đại hội toàn quốc lần thứ 7 của Đảng, khi làm việc với nhiều địa phương trong nước, Tổng bí thư Đỗ Mười đều nói tới việc "xóa đói, thu hẹp hộ nghèo, tiến tới không còn hộ nghèo". Thực hiện chủ trương trên của Đảng, Thành phố Hồ Chí Minh đã mở cuộc vận động "xóa đói, giảm nghèo" và bước đầu đã đạt được kết quả đáng mừng. Một chủ trương hợp lòng dân cho nên nhận được sự đồng tình, ủng hộ của các giới đồng bào. Nhiều đơn vị kinh tế, tổ chức xã hội, từ thiện, nhiều nhà hảo tâm đã nhiệt tình tiếp tay với nhà nước để không chỉ cứu đói trước mắt, mà căn cơ lâu dài hơn là trợ vốn, tạo phương tiện, tư liệu sản xuất và tay nghề cho các hộ nghèo. Nhiều địa phương khác trong nước cũng đã bắt tay thực hiện cuộc vận động này.

Đây là một trong các chính sách xã hội, chẳng những có ý nghĩa lớn về dân sinh, kinh tế, mà còn tạo ra môi trường lành mạnh cho việc giữ gìn trật tự an toàn xã hội, góp phần ổn định tình hình chính trị, đẩy mạnh công cuộc đổi mới.

Nhưng vấn đề đặt ra là biện pháp, phương hướng cơ bản bao trùm nhằm tạo ra khả năng thực tế để xóa đói giảm nghèo và thực hành các chính sách phúc lợi xã hội khác là gì? Câu hỏi này được đặt ra khi người viết bài này nghe một người đã có tuổi, với hơn nửa đời người sống bằng bao cấp và ăn theo bao cấp, nói rằng: "Do

kinh tế thị trường nên mới có phân hóa giàu nghèo!" Tôi hỏi lại: "Vây theo ý kiến bác thì có cần thiết phải thực hiện chính sách kinh tế thị trường - nói cụ thể theo Nghị quyết của Đảng là "chính sách kinh tế nhiều thành phần, vận động theo cơ chế thị trường có sự quản lý của nhà nước" hay không? Ông không trả lời thẳng vào câu hỏi của tôi mà chỉ vừa cười vừa nói "Làm thì làm"! Thú thật, câu trả lời không rõ ràng, dứt dặt của ông chẳng giúp tôi hiểu nổi lòng ông! Nhưng dù sao và ít ra, tôi cũng phải tự tìm lời đáp cho mình. Theo tôi, thì không nên "trăm tội đổ lên đầu kinh tế thị trường". Đã có lần tôi viết trong một bài báo: "Kinh tế thị trường như con ngựa hay có chúng. Ta sẽ có đủ bàn lân, dù kinh nghiệm để cầm vững cương nếu dám cưỡi nó, và khi đã khiển được nó rồi, thì ta cũng có thể chủ động hạn chế, khắc phục cái chứng của nó". Và lại khách quan mà nói, không chỉ kinh tế thị trường mới có giàu nghèo. Thời kinh tế bao cấp cũng có vậy. Nhìn bề ngoài, bề nổi, thấy có vẻ như không có ai giàu, nhưng thật sự là có, họ giàu ngầm. Còn nghèo thì kể như phổ biến bởi vì như trước đây, ta thường nghe nói "Cao bằng, chia cái nghèo ra mà chịu với nhau, chia của cái ra mà chăm mút với nhau"! Và trong cảnh nghèo đại trà ấy, không hiếm người nghèo "trơ mắt tre khô", nhà nước phải tổ chức cứu tế và kêu gọi không chỉ lá lành mà cả lá rách cớp

nhóp dùm lá rách.

Kinh tế bao cấp với đặc trưng cấp phát, giao nộp, lời giả dối thật, thì lấy đâu ra của cải dồi dào, đành chịu chia nhau chăm mút chứ sao!? Tôi nghĩ cũng may mà dân ta, Đảng và nhà nước ta sớm thấy không thể chịu trăn được nữa dạng kíp chuyển hướng, chứ nếu cứ "kéo cày bao cấp" mãi thì chắc chắn phải lụn bại. Với lại thử hỏi đào đâu ra tiền bạc của cải để mà bao cấp hoài? Người xưa nói "miệng ăn núi lở" cho nên dù ăn nên làm ra cũng phải tận tiện! Kinh tế bao cấp tạo ra một số "của chùa" không nhiều, lại bị sâu mọt đục khoét vô tội vạ, thì chỉ có nước "bán thóc giống" đi mà ăn rồi trắng tay! Còn kinh tế thị trường thì sao? Phải nói cho ngay từ ngày Đảng có chủ trương đổi mới khuyến khích các thành phần kinh tế làm ăn và làm giàu hợp pháp chánh đáng, bỏ mặt đất nước thay đổi hẳn. Cứ xem cảnh và người thì rõ: Cảnh thì từ thành thị cho chí nông thôn, kinh tế sinh sôi nẩy nở, của cải, hàng hóa nhiều gấp bội thời bao cấp, lại được thông thương dễ mua, dễ bán không bị khó dễ, của quyền, chồn chân mọi gói xếp hàng châu chực như trước! Khi cần một hộp sữa, một viên thuốc cho người bệnh cũng khó tìm, và do của hiếm nên lại phải chạy chợ, luồn luy, cơ khổ hết chừng nào! Người thì đa số trở nên tươi tỉnh, vui vẻ, mừng rỡ, không còn héo hon, chán nản, buồn xo như trước. Ở nhiều vùng nông thôn, đời sống bà

con nông dân khá hẳn lên, nhiều người sắm được tiện nghi và có "của ăn của để". Ở thành thị, số người giàu lên nhờ làm ăn chánh đáng hợp pháp ngày càng nhiều. (Có kẻ giàu bất chính, ma giáo, mảnh mung, tham nhũng, buôn lậu... nhưng sẽ có cách trị). Số người thất nghiệp không thiếu, thậm chí có nơi còn đông, nhưng tin rằng gần việc phát triển kinh tế thị trường với cuộc vận động xoá đói giảm nghèo sẽ lần hồi giúp bà con thoát khỏi cảnh thất nghiệp. (Nhân nói tới chuyện thất nghiệp, xin thưa thêm: không chỉ kinh tế thị trường mới có thất nghiệp vậy! Theo tôi, năm bảy người bụ vô làm những việc chỉ đáng một người làm là một kiểu thất nghiệp. Các đơn vị kinh tế quốc doanh khi vật tư rút xuống không đủ, hoặc rút nhỏ giọt, công nhân phải nghỉ việc dài dài, ăn lương ít, cũng là một dạng thất nghiệp. Bên cạnh số người gọi là "có việc làm giả tạo" như vậy, còn có những người đến tuổi lao động nhưng không có việc làm, ngày càng gia tăng, cùng với việc gia tăng dân số. Bộ máy khổng lồ từ trên xuống dưới mà chúng ta đang tìm cách tinh giản là bằng chứng của thất nghiệp. Điều này dễ hiểu thôi vì các thành phần kinh tế, các tiềm năng kinh tế nằm im bất động, còn kinh tế quốc doanh, tập thể triển miên thua lỗ đình đốn thì hỏi tìm đâu ra việc làm?)

Theo tôi, ta không nên tránh né chuyện thất nghiệp

hay không thất nghiệp, vấn đề hơn thua là ở chỗ đối xử với người thất nghiệp như thế nào, có từ tế không, nhất là có chương trình hành động thiết thực nhằm giải quyết việc làm cho họ không?

Đến đây, thì tôi xin phép được trả lời cho câu hỏi đặt ra ở trên: Chỉ có phát triển kinh tế thị trường, khai thác hết thế mạnh của nó, đồng thời có những biện pháp hạn chế, khắc phục khuyết tật của nó thì mới đi tới mục tiêu dân giàu nước mạnh được, và đây là phương sách cơ bản, bao trùm nhất để có được hạnh sản, hạnh tâm, đang thực hiện các chính sách công bằng xã hội, trong đó có vấn đề xoá đói, giảm nghèo. Có phú quý mới có thể sanh hào phóng, mới xuất hiện nhiều nhà hảo tâm tiếp tay với nhà nước thực hành hữu hiệu các chính sách xã hội. Dân không giàu, nước không mạnh thì không có điều kiện để thực hiện công bằng xã hội. Tôi cho rằng hướng đi của chủ nghĩa xã hội ở nước ta là: phát triển kinh tế thị trường với tất cả những kinh nghiệm đã có và sẽ có (cả trong và ngoài, cả của ta và của người) kết hợp với việc hoạch định và thực thi có hệ thống các chính sách xã hội.

Dân ta có câu: "Khôn không qua lẽ". Cái lẽ để chúng ta trở thành "rồng" hay "cọp" là kinh tế thị trường không thể khác được.

BN

Đầu tháng 9-92

Tăng trưởng kinh tế (economic growth) là sự gia tăng tổng sản phẩm quốc dân hoặc thu nhập quốc dân bình quân đầu người hằng năm ở một thời điểm so với một thời điểm khác trước đó. Tăng trưởng kinh tế được đo bằng chỉ số gia tăng (%) hằng năm hoặc bằng sự thay đổi tăng của bình quân đầu người tính bằng USD sau khi đã trừ đi phần tăng giá trong hai thời điểm so sánh (quy ước của Liên Hiệp Quốc). Bên cạnh đó phát triển kinh tế (economic development) bao hàm sự tăng trưởng như trên, kết hợp với gia tăng tỷ trọng sản xuất công nghiệp trong nền kinh tế, cải thiện sản xuất nông nghiệp và sự nâng cao điều kiện sống của nhân dân như: giáo dục, y tế, nhà ở và dinh dưỡng. Đặc biệt là các tầng lớp dân nghèo. (1)

Có lẽ chúng ta nhận biết được sự nghèo khổ thông qua những biểu hiện như: đói kém dinh dưỡng, mù chữ, ăn mặc và nhà ở dưới mức tiêu chuẩn. Người nghèo là người phải sống dưới mức được định nghĩa là chuẩn mực thấp nhất có thể chấp nhận được trong một khoảng thời gian và không gian nhất định, và vì những điều kiện đó họ không tham gia đầy đủ vào các hoạt động văn hóa xã hội cũng như có đủ những cơ hội để được giáo dục, bác hiểm y tế, công ăn việc làm và được tham gia về mặt chính trị. Các nước phát triển giàu có có mức tăng trưởng kinh tế hằng năm cao không phải luôn luôn có chất lượng cuộc sống cao nhất. Srilanka, Cuba, Nam Triều Tiên và một số nước khác đã đạt được chất lượng cuộc sống cao một cách tương đối ở mức thu nhập quốc dân bình quân đầu người thấp hơn nhiều so với những nước như Hoa Kỳ và Nhật Bản.

Thế nhưng trong trường hợp các nước kém phát triển, tăng trưởng kinh tế có liên quan chặt chẽ đến việc giảm bớt nghèo khổ. Theo các tính toán của Ngân hàng Thế giới, vào năm 1975 một nửa số người nghèo của thế giới tập trung vào các nước kém phát triển ở Nam Á. Trong đó 79% sống ở các quốc gia có thu nhập bình quân đầu người dưới 265 USD/năm - giá 1975 (2). Sự tăng trưởng chắc chắn sẽ mang đến cho dân nghèo ở các nước trên thêm công việc làm, những cơ hội về lợi tức và về điều kiện sống một cách nhất định. Nhiều công trình nghiên cứu đã chỉ ra rằng ít nhất sự tăng trưởng kinh tế tuy làm cho những người giàu thêm giàu hơn nhưng không làm cho người nghèo, nghèo đi hơn mà ngược lại đã cải thiện được điều kiện sống của họ một cách căn bản. Cái khác chỉ ở chỗ sự tăng lên này không giống nhau về tốc độ giữa người giàu và người

Ảnh : PHAN BÁ ĐƯƠNG